

ODGOVORNOST ZA NEDOSTATKE PROIZVODA U PRAVU SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA (RESTATEMENT (THIRD) OF TORTS, PRODUCTS LIABILITY)

Apstrakt

U ovom radu su pojedina pitanja odgovornost za štetu od proizvoda s nedostatkom u pravu SAD prikazana u kontekstu njihovog odnosa sa rešenjima iz Direktive o odgovornosti za proizvode s nedostatkom 85/374/EEC Evropske unije (EU). Razmatra se problem definisanja pojma nedostatka kod proizvoda, kao i oblik odgovornosti koji se primenjuje u zavisnosti od vrste nedostatka kod proizvoda. Takođe, u radu se razmatraju i druga pitanja kao što su: krug odgovornih i oštećenih lica, dokazivanje postojanja nedostatka, vrste štete i odgovornost za posebne grupe proizvoda.

Ključne reči: *nedostaci kod proizvoda, neispravan proizvod, šteta, odgovornost proizvođača.*

1. Uvodna razmatranja

Restatement (Third) of Torts² je objavljen 1998. godine od strane Američkog pravnog instituta. Smisao donošenja Trećeg Ristejtmanta je u razmatranju postojećeg stanja u pravu Sjedinjenih Američkih Država (SAD) i predlaganju određenih pravaca koje treba slediti u budućnosti.³ Treći Ristejtmant nije zvaničan zakonski akt tako da sudovi nisu u obavezi da slede pravila koja se nalaze u njemu. Sudovi mogu, shodno svojoj diskrecionoj oceni, pravila iz Trećeg Ristejtmanta usvojiti u potpunosti ili u delovima.⁴

Odgovornost za štetu od proizvoda s nedostatkom u pravu SAD biće prikazana u kontekstu njenog odnosa sa Direktivom o odgovornosti

¹ Asistent na Departmanu za pravne nauke Državnog univerziteta u Novom Pazaru; e-mail: smanic@np.ac.rs ; manicsamir@hotmail.com

² U daljem tekstu – Treći Ristejtmant.

³ W. McKechnie, „Consumer Protection under the European Product Liability Directive and the Restatement (Third) of Torts: Product Liability“, *Irish Student Law Review*, Vol. 9, (2001), 52.

⁴ *Ibid.*, 53.

za proizvode s nedostatkom 85/374/EEC Evropske unije (EU).⁵ Kao i većina pitanja iz oblasti privatnog prava u SAD i odgovornost proizvođača proizvoda s nedostatkom prepuštena je svakoj od država pojedinačno, pa može da varira od jedne do druge države. Zbog ove činjenice, prikazaćemo samo glavne tokove odgovornosti za proizvode s nedostatkom kroz njihovu komparaciju sa Direktivom 85/374/EEC.

2. Nedostaci kod proizvoda

U SAD, Restatement Second of Torts (1965)⁶ nije pravio razliku između različitih nedostataka kod proizvoda.⁷ U ovoj fazi u razvoju prava SAD, smatralo se da proizvod ima nedostatak ukoliko je previše opasan.⁸ Kasnije, u sudskim odlukama donetim posle Drugog Ristejntmenta, uspostavlja se razlika između tri različite vrste nedostataka, i to: proizvodnih nedostataka, nedostataka u dizajnu i nedostataka u upozorenjima.⁹ Takođe, i za Treći Ristejntment je karakteristična tripartitna podela koja formira različite uslove odgovornosti u zavisnosti od vrste nedostataka kod proizvoda.¹⁰

U delu § 2. Trećeg Ristejntmenta govori se o kategorijama nedostataka kod proizvoda. Navodi se da je proizvod neispravan kada, u trenutku prodaje ili distribucije, sadrži nedostatak nastao u postupku proizvodnje, neispravnost u dizajnu, ili ima nedostatak zbog neodgovarajućih uputstava ili upozorenja. Proizvod: a) sadrži nedostatak nastao u postupku proizvodnje kada proizvod odstupa od predviđenog projekta proizvoda iako je pokazana sva moguća pažnja tokom proizvodnje i marketinga proizvoda; b) ima nedostatak u dizajnu kada se predvidljivi rizik od štete, koji sa sobom nosi proizvod, mogao smanjiti ili izbeći usvajanjem razumnog alternativnog dizajna (...), a propuštanje alternativnog dizajna čini da proizvod nije razumno bezbedan; c) je defektivan zbog nedostataka odgovarajućih uputstava i upozorenja kada se predvidljivi rizik od štete, koji sa sobom nosi proizvod, mogao smanjiti ili izbeći obezbeđenjem razumnog uputstva ili upozorenja (...), a propuštanje uputstva ili upozorenja čini da proizvod nije razumno bezbedan.

⁵ Council Directive of 25 July 1985 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products (85/374/EEC) - u daljem tekstu: Direktiva 85/374/EEC

⁶ U daljem tekstu - Drugi Ristejntment.

⁷ C. J. Gonzalez, „Products Liability in Europe and the United States“, *Revista Chilena de Derecho*, Vol. 39, Issue 2 (May-August 2012), 279.

⁸ D. G. Owen, „The Evolution of Products Liability Law“, *Review of Litigation*, Fall 2007, Vol. 27 Issue 1, 986.

⁹ J. Zekoll, „Liability for Defective Products and Services“, *American Journal of Comparative Law Supplement*, 2002., Vol. 50, 123; R. W. Wright, „Principles of Product Liability“, *Review of Litigation*, Vol. 26, Issue 4 (2007), 1072; D. G. Owen (2007), 986.

¹⁰ W. McKechnie, 53; J. Zekoll, 123; D. G. Owen (2007), 986- 987.

Ilustracije radi, ukoliko je određeni automobil proizveden sa neispravnim gumama, radi se o proizvodnom defektu; nasuprot tome, ako svi automobili iz iste marke i modela imaju isti nedostatak, radi se o nedostatku u dizajnu; i, na kraju, ako je šteta prouzrokovana usled neadekvatnih upozorenja o korišćenju i karakteristikama guma, radi se o nedostatku u upozorenjima.¹¹

Prema mišljenju određenog broja autora, najveći doprinos Trećeg Ristejtmента je definisanje nedostataka u dizajnu i u odgovarajućim uputstvima i upozorenjima.¹² Ova konstatacija se pokazala tačnom i zbog činjenice da je najviše raspravljana odredba Trećeg Ristejtmента upravo odredba koja se odnosi na definisanje nedostatka u dizajnu.¹³ Izričito oslanjanje Trećeg Ristejtmента na koncept razumne bezbednosti, izražene u kontekstu dokazivanja da je sigurniji, razuman, alternativan dizajn bio dostupan u vreme prodaje proizvoda s nedostatkom, odražava stav većine u pravu SAD.¹⁴

Prema članu 6. Direktive 85/374/EEC proizvod ima nedostatak kada ne obezbeđuje sigurnost koja se sa pravom može očekivati, uzimajući u obzir sve okolnosti, uključujući: a) reklamiranje proizvoda; b) svrhu za koju se razumno moglo očekivati da će proizvod biti korišćen; i c) vreme stavljanja proizvoda u promet. Ovaj način određivanja nedostatka proizvoda može biti izvor brojnih rasprava, ali i šansa sudija da pod velom tumačenja izgrade sopstveni, svrsishodni pristup ovom problemu.¹⁵ Bitna karakteristika Direktive 85/374/EEC ogleda se u činjenica da se putem njenih odredaba predviđa isti režim objektivne odgovornosti za sve vrste nedostataka. Odnosno, kod Direktive 85/374/EEC se ne pravi razlika između proizvodnih nedostataka, nedostataka u dizajnu i nedostataka u upozorenjima, i tu činjenicu navode mnogi autori kao jedan od njenih nedostataka.¹⁶

2.1. Nedostaci nastali u postupku proizvodnje - proizvodni nedostaci

Nedostaci nastali u postupku proizvodnje su nedostaci koji nastaju kao posledica odstupanja od nameravanog plana proizvoda i obično se javljaju u samo nekim od proizvoda.¹⁷ Neki autori smatraju da Treći

¹¹ Primer preuzet od: C. J. Gonzalez, 279.

¹² J. A. Henderson, A. D. Twerski, „What Europe, Japan, and Other Countries Can Learn from the New American Restatement of Products Liability“, *Texas International Law Journal*, Vol. 34, Issue 1 (Winter 1999), 7.

¹³ *Ibid.*

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ G. Howells, „Product liability – a history of harmonisation“, *Product Liability in Comparative Perspective* (ed. Duncan Fairgrieve), Cambridge, 2005a., 211.

¹⁶ Vidi: J. A. Henderson, A. D. Twerski, 13- 14; J. Stapleton, „Bugs in Anglo-American products liability“, *Product Liability in Comparative Perspective* (ed. Duncan Fairgrieve), Cambridge, 2005, 305.

¹⁷ R. W. Wright, 1073; J. Zekoll, 123-124.

Ristejment bez potrebe koristi naziv *Manufacturing Defects* (nedostaci nastali u postupku proizvodnje) umesto *Construction Defect* (nedostatak u konstrukciji), jer nedostatak može nastati (npr. zbog pogrešnog rukovanja) i dok proizvod prolazi kroz lanac komercijalne distribucije posle njegove proizvodnje, pa će objektivna odgovornost pogoditi bilo kog prodavca ili distributera u lancu koje prelazi proizvod u defektnom stanju.¹⁸

Odgovornost za štetu prouzrokovanu od nedostatka nastalog u postupku proizvodnje je objektivnog karaktera.¹⁹ Ova konstatacija jasno proizilazi iz pravila Trećeg Ristejmenta gde je svako raspravljanje o mogućnosti razumnog postupanja proizvođača izričito isključeno.²⁰ Ovaj tip nedostatka kod proizvoda vezuje za sebe istinsku objektivnu odgovornost, jer proizvođač se ne može osloboditi odgovornosti za štetu dokazujući da je preduzeo sve neophodne mere i pokazao svu moguću pažnju koja je bila potrebna u proizvodnji i prometu proizvoda.²¹ Tužilac treba samo da pokaže odstupanje proizvoda od predviđenog projekta, što govori u prilog zaključku da će odgovornost biti izrečena za sve tipove nedostataka nastalih u postupku proizvodnje uključujući i nepredvidljive, nesaznatljive, nedostatke.²² Takođe, iz stanja sudske prakse proizilazi da u SAD, izuzev nekoliko država koje nisu usvojile nikakav oblik objektivne odgovornosti za štetu od proizvoda s nedostatkom, postoji opšta saglasnost da je odgovornost za štetu zbog nedostataka nastalih u postupku proizvodnje objektivnog karaktera.²³

2.2. Nedostaci u dizajnu

Posmatrano sa ekonomskog aspekta, nedostaci u dizajnu kao i nedostaci u upozorenjima i uputstvima su mnogo važniji od nedostataka koji nastaju u postupku proizvodnje, zbog same činjenice da utiču na čitave serije proizvoda.²⁴

Kada se radi o nedostacima u dizajnu određenog proizvoda, oštećenom licu se ne pruža isti stepen zaštite kao u slučaju nedostataka nastalih u postupku proizvodnje. Odgovornost proizvođača za štetu od proizvoda s nedostatkom u dizajnu i adekvatnim upozorenjima i uputstvima, koja je zasnovana na krivici, najverovatnije je najupadljivije

¹⁸ R. W. Wright, 1073.

¹⁹ G. Howells, (2005a), 207.

²⁰ W. McKechnie, 54; G. Howells, „Defect in English law – lessons for the harmonisation of European product liability“, *Product Liability in Comparative Perspective* (ed. Duncan Fairgrieve), Cambridge, 2005b., 141.

²¹ J. Zekoll, 123.

²² W. McKechnie, 54.

²³ R. W. Wright, 1073.

²⁴ J. Zekoll, 124; C. J. Gonzalez, 279.

obeležje celokupne odgovornosti predviđene Trećim Ristejmentom.²⁵

Odeljak 2 (b) Trećeg Ristejmenta ograničava razmatranje na predvidljive rizike od štete.²⁶ Teret dokazivanja je na tužiocu koji mora dokazati postojanje alternativnog dizajna, koji je bio razuman ili prikladan u kontekstu važećih standarda na dan kada je proizvod stavljen na tržište.²⁷ Pored ove okolnosti, tužilac je, takođe, dužan dokazati i činjenicu da usvajanje alternativnog dizajna smanjuje ili izbegava rizik od štete.²⁸ Suštinski, fokus je na dokazivanju postojanja razumnog alternativnog dizajna, kao i na činjenici da je alternativni dizajn omogućavao veću sigurnost po razumnoj ceni bez nepotrebnog ugrožavanja korisnosti proizvoda.²⁹ Umesto da ispituje nedostatak proizvoda u kontekstu očekivanja potrošača, ovaj test se zasniva na odluci optuženog da izabere jedan dizajn u odnosu na drugi.³⁰ Stoga, za razliku od EU, gde dominira test baziran na očekivanjima potrošača, u SAD se koristi test rizik-korisnost koji ima sve veću primenu, i izgleda, prema mišljenju određenih autora, kao trend budućnosti.³¹ Pristup baziran na testu rizik-korisnost ima za posledicu razmatranje koje je slično, ako ne i identično, sa razmatranjima kod odgovornosti po osnovu krivice.³² Naime, krajnje pitanje kod obe koncepcije je da li je izbor okrivljenog u ponašanju u skladu sa izborom razumne osobe³³

U nekim sudskim odlukama zauzet je stav da postojanje alternativnog dizajna nije uvek neophodno da bi se jedan proizvod proglasio defektnim. Kada su u pitanju naročito opasni proizvodi, čija društvena korisnost je veoma mala, u pojedinim državama se smatra da su defektivni čak i u odsustvu bilo kakvog praktičnog alternativnog dizajna.³⁴

Zahtevi koji se postavljaju za uspeh u sporu tužioca imaju niz značajnih efekata među kojima je, svakako, onaj koji se vezuje za ustanovu razvojnog rizika. Neće postojati odgovornost proizvođača prema pravilima Trećeg Ristejmenta kada je proizvod neispravan zbog činjenice da poseduje nedostatak u dizajnu još u vreme kada je stavljen u promet, a nivo naučnog i tehničkog znanja nije bio dovoljan da se nedostatak otkrije u tom trenutku, već je otkriven kasnije, u trenutku kada

²⁵ D. G. Owen (2007), 987.

²⁶ W. McKechnie, 55.

²⁷ *Ibid.*, 55- 56.

²⁸ *Ibid.*, 56.

²⁹ J. Zekoll, 124.

³⁰ J. Zekoll, 124; D. G. Owen (2007), 988.

³¹ C. J. Gonzalez, 280.

³² H. C. Taschner, „Product liability: basic problems in a comparative law perspective“, *Product Liability in Comparative Perspective* (ed. Duncan Fairgrieve), Cambridge, 2005., 156; J. Zekoll, 124

³³ J. Zekoll, 124.

³⁴ *McCarthy v. Olin Corp.*, 119 F.3d 148 (2d Cir. 1997)., navedeno prema: J. Zekoll, 124; J. A. Henderson, A. D. Twerski, 8.

je nivo tehničkog i naučnog znanja i iskustva porastao i bio dovoljan za utvrđivanje nedostatka u dizajnu proizvoda.³⁵ Treći Ristejment je uključivanjem *predvidljivosti* u definisanju nedostatka otklonio svaku odgovornost za nesaznatljive opasnosti, kako u kontekstu dizajna, tako i u kontekstu upozorenja.³⁶

I Direktivom 85/374/EEC je predviđena ustanova razvojnog rizika kojom se omogućava proizvođaču da se u kontekstu razmatranja o njegovoj objektivnoj odgovornosti razmatra i pitanje mogućnosti proizvođača da zna za nedostatak proizvoda.³⁷ Direktivom 85/374/EEC je data šansa proizvođaču da se oslobodi odgovornosti ukoliko dokaže da se nedostatak proizvoda nije mogao objektivno utvrditi u trenutku stavljanja proizvoda u promet ni korišćenjem naučnog i tehničkog znanja najvišeg nivoa koje je u tom trenutku bilo dostupno.³⁸ Suština ove ustanove sastoji se u činjenici da se rizik štete od proizvoda s nedostatkom prebacuje sa proizvođača na potrošače. Ukoliko proizvođač uspe u sporu, oslanjajući se na ustanovu razvojnog rizika, celokupan teret štetnih posledica proizvoda s nedostatkom pada na oštećena lica.

Odredba čl. 7. (e). nije, svakako, u skladu sa duhom same Direktive 85/374/EEC. Osnovni cilj Direktive 85/374/EEC jeste zaštita potrošača od proizvoda s nedostatkom. Ovom ustanovom se postiže sasvim suprotno, štite se interesi proizvođača. Upravo ova okolnost je bila razlog brojnih rasprava o opravdanosti uvođenja ustanove razvojnog rizika. Da bi se postigla određena izbalansiranost interesa članom 15. st. 1. (b). Direktive 85/374/EEC data je mogućnost državama članicama EU da predvide u okvirima svojih zakona odstupanje od člana 7. (e)., odnosno od tzv. odbrane razvojnim rizikom. Naime, odstupanje bi se sastojalo u tome da članice EU mogu predvideti odgovornost proizvođača proizvoda s nedostatkom i u slučaju kada nivo naučnog i tehnološkog znanja u vreme kada je proizvod stavljen u promet nije bio dovoljan da postojanje nedostatka bude otkriveno. Od zemalja članica EU samo su Luksemburg i Finska prihvatile ovu mogućnost.³⁹ U Nemačkoj samo proizvođači medicinskih proizvoda se ne mogu pozivati na oslobođenje od odgovornosti po osnovu razvojnih rizika.⁴⁰ Španija je generalno inkorporisala ustanovu

³⁵ W. McKechnie, 56; E. Wertheimer, „Biter Bit: Unknowable Dangers, the Third Restatement, and the Reinstatement of Liability without Fault“, *Brooklyn Law Review*, Vol. 70, Issue 3 (Spring 2005), 924.

³⁶ E. Wertheimer (2005), 924.

³⁷ Directive 85/374/EEC, article 7. (e).

³⁸ H. C. Taschner, „Harmonization of Products Liability Law in the European Community“, *Texas International Law Journal*, Vol. 34, Issue 1 (Winter 1999), 31- 32; M. Karanikić, „Odgovornost za razvojne rizike“, *Analiti Pravnog fakulteta u Beogradu*, godina LIII, br. 2/ 2005, 168.

³⁹ M. Mildred, „The development risks defence“, *Product Liability in Comparative Perspective* (ed. Duncan Fairgrieve), Cambridge, 2005., 168.

⁴⁰ *Ibid.*

razvojnih rizika, ali isključuje je u odnosu na medicinske proizvode, namirnice i prehrambene proizvode za ljudsku ishranu.⁴¹ U Francuskoj, pozivanje proizvođača na ustanovu razvojnih rizika isključeno je za delove ljudskog tela i proizvode dobijene iz njih.⁴² Sudeći prema broju zemalja članica EU koje su prilikom inkorporacije odredaba Direktive 85/374/EEC u svoja zakonodavstva isključile ustanovu razvojnog rizika, odnosno primenu odredbe iz čl. 7. (e). Direktive 85/374/EEC, možemo konstatovati da se u većini zemalja članica EU štite interesi proizvođača, a ne interesi potrošača.

2.3. Nedostatak odgovarajućih uputstava i upozorenja

Treća kategorija nedostataka, propust da se izdaju odgovarajuća uputstva i upozorenja, takođe ostaje u velikoj meri zasnovana na principima krivice.⁴³ Proizvod je defektivan zbog nedostataka odgovarajućih uputstava i upozorenja kada se predvidljivi rizik od štete mogao smanjiti ili izbeći obezbeđenjem razumnog uputstva ili upozorenja.⁴⁴ Za obe vrste nedostataka, nedostataka u dizajnu i u uputstvima i upozorenjima, Treći Ristejment se oslanja na tradicionalni test razumnosti, racionalnosti, u proceni da li se odgovorno lice ponašalo nepažljivo.⁴⁵

Očigledno je da su pojmovi *predvidljivost i razumnost* osnovni sastojci odgovornosti zasnovanoj na krivici, kao i da većina sudija nastavlja sa nametanjem standarda krivice zasnovanog na dokazivanju tužioca da je optuženi znao ili je trebalo da zna rizike koji su prouzrokovali štetu tužiocu.⁴⁶ Osnovna obaveza je, stoga, u obezbeđenju adekvatnih uputstava i upozorenja čiji je cilj smanjenje predvidljivih rizika.⁴⁷

Neki autori navode da definicija nedostataka odgovarajućih uputstava i upozorenja u delu 2 (c) Trećeg Ristejmenta ignoriše bitnu razliku između informacija o *smanjenju rizika* - upozorenja u vezi sa pravilnim korišćenjem, koja ako se slede smanjuju ili eliminišu rizik koji korišćenje proizvoda nosi sa sobom, i *obaveštenja o izboru* - upozorenja u vezi sa svojstvenim, neotklonjivim, rizicima upotrebe proizvoda, koja neće dovesti do bilo kakvog smanjenja rizika pri korišćenju proizvoda, ali može uticati na osobu da izbegne te rizike na taj način što neće koristiti proizvode.⁴⁸ Racionalno dizajniran proizvod sa racionalnim

⁴¹ *Ibid.*

⁴² *Ibid.*, 168-169.

⁴³ R. W. Wright, 1073; J. Zekoll, 124; C. J. Gonzalez, 292.

⁴⁴ Section 2(c) of the Restatement Third.

⁴⁵ R. W. Wright, 1073; C. J. Gonzalez, 292.

⁴⁶ *Vassallo v. Baxter Healthcare Corp.*, 696 N.E.2d 909 (1998), navedeno prema: J. Zekoll, 124.

⁴⁷ J. Zekoll, 124.

⁴⁸ R. W. Wright, 1074.

upozorenjima za redukciju rizika pri upotrebi je razumno bezbedan, uprkos odsustvu *obaveštenja o izboru* u upozorenjima o svojstvenim, neizbežnim, rizicima, koja ako su data mogu dovesti određene ljude u poziciju da ne upotrebljavaju proizvod, što je i njihovo pravo.⁴⁹ Takođe, odsustvo *obaveštenja o izboru* u upozorenjima može, čak, i smanjiti ukupnu štetu, ako upotreba proizvoda, iako uključuje neotklonjiv rizik, eliminiše ili smanjuje veći rizik od štete iz nekog drugog izvora.⁵⁰

Pored predprodajnih i pratećih upozorenja, većina sudskih odluka nameće obavezu proizvođačima da izdaju upozorenja o opasnostima koje su postale uočljive nakon prodaje proizvoda.⁵¹ Standard za post-prodajnu obavezu upozorenja je takođe razumnost, racionalnost, i obuhvata takvo razmatranje koje se kreće u razmerama rizika i mogućnosti da se efikasno dođe do potrošača.⁵²

Ne moraju sva upozorenja biti usmerena prema krajnjem korisniku proizvoda. Naime, kod lekova i medicinskih sredstava većina sudova smatra da su proizvođači dužni da daju upozorenja lekarima koji su u najboljoj poziciji da sude o potrebama pacijenata.⁵³ U većini jurisdikcija ne postoji dužnost da se upozore potrošači na očigledne i opšte poznate opasnosti proizvoda.⁵⁴

Prenoseći odgovornost za štetu proizvođača proizvoda s nedostacima u dizajnu i adekvatnim upozorenjima i uputstvima sa principa objektivne odgovornosti na principe odgovornosti po osnovu krivice, Treći Ristejment je učinio ono što su sudovi u SAD dugo već radili ali se o tome nije mnogo govorilo.⁵⁵ Naime, dugi niz godina u SAD postojala je javna tajna da sudovi, iako tvrde da primenjuju objektivnu odgovornost na štetu zbog nedostataka u dizajnu i upozorenjima i uputstvima, u stvari su primenjivali principe koji strašno podsećaju na odgovornost po osnovu krivice.⁵⁶

3. Oštećena lica

Jedan od prilično velikih nedostataka Direktive 85/374/EEC jeste činjenica da Direktiva ima nedostatak jer ne sadrži definicije nekih od krucijalnih pojmova, kao npr. pojma *potrošača*. U SAD, u slučaju objektivne odgovornosti, kao i u slučaju odgovornosti zbog krivice, kao

⁴⁹ Dan B. Dobbs, *The Law Of Torts* 974 (2000), *supra* note 6, at 1006., navedeno prema: R. W. Wright, 1074.

⁵⁰ R. W. Wright, 1074.

⁵¹ J. Zekoll, 125.

⁵² Restatement (Third) of Torts: Products Liability § 10(b)(1)-(4).

⁵³ *West v. Searle & Co.*, 806 S.W.2d 608 (1991), navedeno prema: J. Zekoll, 125.

⁵⁴ *Lederman v. Pac. Indus., Inc.*, 119 F.3d 551 (7th Cir. 1997), navedeno prema: J. Zekoll, 125.

⁵⁵ D. G. Owen (2007), 988.

⁵⁶ D. G. Owen, „Design Defect Ghosts“, *Brooklyn Law Review*, Vol. 74, Issue 3 (Spring 2009), 931.

tužilac se može pojaviti, ne samo kupac proizvoda, već i korisnik proizvoda, kao i slučajni posmatrač odnosno prolaznik koji pretrpi štetu od proizvoda s nedostatkom.⁵⁷ Iako Drugi Ristejment ostavlja otvoreno ovo pitanje, slučajevi iz sudske prakse su jasno pokazali da slučajni prolaznici, isto kao i kupci i korisnici proizvoda, mogu se javiti kao tužioci u postupku, bilo po osnovu objektivne odgovornosti, ili odgovornosti po osnovu krivice.⁵⁸

4. Odgovorna lica

Odgovornost je usmerena prema licima koja se bave poslovima prodaje ili na drugi način vrše distribuciju proizvoda, odnosno protiv lica koje je prodalo ili distribuiralo defektan proizvod ako je nedostatak izazvao fizičke povrede na ličnosti oštećenog ili imovini.⁵⁹

Prema sudskoj praksi većine jurisdikcija SAD, objektivna odgovornost ne odnosi se samo na proizvođače već na sve elemente sistema distribucije proizvoda.⁶⁰ Pojam prodavca i distributera uključuje ne samo proizvođače proizvoda (uključujući i proizvođače sastavnih delova), već i trgovce na veliko, na malo, davaoce lizinga, jemce i ostala lica u komercijalnom lancu distribucije proizvoda.⁶¹ Činjenica da se u krug odgovornih lica uključuju trgovci na veliko i malo podrazumeva uvođenje prave objektivne odgovornosti za štetu od proizvoda s nedostatkom, zbog činjenice da se ova lica redovno nalaze van kruga lica koja utiču na izbor dizajna ili na obavljanje proizvodnih procesa.⁶² Prodavci i distributeri objektivno su odgovorni za prodaju ili distribuciju defektnog proizvoda, čak iako relevantna definicija nedostatka zahteva nemar na strani proizvođača.⁶³

Razlog za proširenje odgovornosti prema svakoj karici u lancu distribucije je višestruk. Naime, sa jedne strane, proizvođač neće uvek biti dostupan oštećenom licu, dok sa druge strane, zbog činjenice da su svi komercijalni prodavci odgovorni, stvara se jedan uzvodni pritisak na proizvođača da učini proizvod što sigurnijim.⁶⁴ U suštini, pored činjenice da su često tužena strana u postupcima naknade štete, prodavci na veliko ili trgovci na malo retko snose krajni teret odgovornosti za štetu od

⁵⁷ J. Zekoll, 125.

⁵⁸ Mark Geistfeld, *Principles Of Product Liability* (2006), *supra* note 6, at 252., navedeno prema: R. W. Wright, 1071; W. McKechnie, 64.

⁵⁹ Restatement of the Law, Third, Torts: Products Liability, chapter 1, topic 1 (§ 1.).

⁶⁰ J. Zekoll, 125.

⁶¹ Restatement of the Law, Third, Torts: Products Liability, chapter 4, topic 3 (§ 20.); R. W. Wright, 1071.

⁶² J. Zekoll, 125- 126.

⁶³ R. W. Wright, 1071.

⁶⁴ J. Zekoll, 126.

proizvoda s nedostatkom.⁶⁵ Ukoliko budu proglašeni odgovornim oni imaju mogućnost pokretanja postupka prema proizvođaču proizvoda.⁶⁶ Nekoliko jurisdikcija SAD ograničava objektivnu odgovornost na proizvođače, i mnogi prodavci i distributeri podležu objektivnoj odgovornosti samo ako proizvođač nije dostupan, ili je nelikvidan, ili će verovatno postati nelikvidan.⁶⁷ Ovim rešenjima se pribeglo zbog okolnosti da su prodavci na veliko i malo često izloženi velikim rizicima i troškovima u postupcima koje oštećena lica vode protiv njih, kao i u postupcima koji oni vode protiv proizvođača.⁶⁸

Da li će odgovorna lica odgovarati po osnovu objektivne odgovornosti ili po osnovu krivice zavisi od vrste nedostataka kod proizvoda.⁶⁹ I kada postoji objektivna odgovornost, odgovornost zbog krivice je uvek može dopuniti, jer tužilac uvek može pokrenuti postupak tužbenim zahtevom baziranim na krivici.⁷⁰ Ako postoji objektivna odgovornost, postoji za prodavce i distributere proizvoda, ali ne i usluga,⁷¹ i obično samo ako je u pitanju nov proizvod ili remontovan.⁷²

Shodno Direktivi 85/374/EEC, pod proizvođačem se podrazumeva lice koje proizvodi finalni proizvod, sirovine ili delove finalnog proizvoda, kao i lice koje, stavljajući svoje ime, zaštitni znak, ili drugi znak raspoznavanja na proizvodu predstavlja sebe kao proizvođača.⁷³ Za štetu od proizvoda s nedostatkom, stoga, odgovaraće i kvazi-proizvođač tj. lice koje je sebe predstavilo kao proizvođača stavljajući svoje ime, zaštitni znak ili drugo obeležje pogodno za obeležavanje i distinkciju proizvoda. Ukoliko se utvrdi objektivna odgovornost proizvođača sastavnog dela ili sirovine, proizvođač finalnog proizvoda se ne oslobađa odgovornosti, već solidarno odgovara za štetu.⁷⁴ Takođe, solidarno odgovaraju stvarni proizvođač i kvazi-proizvođač (lice pod čijim se imenom ili zaštitnim znakom ili drugim znakom raspoznavanja proizvod prodaje).⁷⁵ Ako šteta potiče od proizvoda s nedostatkom koji je u EU uvezen u cilju dalje prodaje, zakupa, lizinga, ili nekog drugog oblika distribucije, odgovornost, bez obzira na odgovornost proizvođača, snosi uvoznik.⁷⁶ Uvoznik i

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ J. Zekoll, 126.; W. McKechnie, 63.

⁶⁷ R. W. Wright, 1071; J. Zekoll, 126.

⁶⁸ J. Zekoll, 126.

⁶⁹ R. W. Wright, 1070.

⁷⁰ *Ibid.*

⁷¹ Restatement of the Law, Third, Torts: Products Liability, chapter 4, topic 3 (§ 19.) (b).

⁷² R. W. Wright, 1071.

⁷³ Directive 85/374/EEC, article 3. (1).

⁷⁴ Directive 85/374/EEC, article 5.

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ Direktive 85/374/EEC, article 3. (2).

proizvođač (koji nije sa teritorije EU) odgovaraju oštećeniku solidarno.⁷⁷ Ovim je položaj potrošača u EU znatno olakšan, jer se teret vođenja spora protiv stranog proizvođača prebacuje sa njih na uvoznike proizvoda s nedostatkom. Ukoliko se proizvod distribuira iz jedne članice, gde je proizveden, u drugu članicu EU neće postojati odgovornost uvoznika, u skladu sa formulacijom odredbe Direktive 85/374/EEC „svako lice koje uvozi u Zajednicu“. Ova formulacija se može odnositi samo na činjenicu uvoza proizvoda iz zemalja ne-članica EU u EU.⁷⁸ Kada proizvođač proizvoda ne može da se identifikuje, svako lice koje vrši snabdevanje proizvodom smatra će se proizvođačem ukoliko ne informiše oštećenu osobu, u razumnom roku, o identitetu proizvođača ili lica koje mu je isporučilo proizvod.⁷⁹

5. Dokazivanje postojanja nedostatka

Bazični elementi objektivne odgovornosti za štetu od proizvoda s nedostatkom su: nedostatak, uzročna veza i šteta. Posmatrano sa aspekta tužioca, najzahtevniji element je utvrđivanje postojanja nedostatka kod proizvoda.⁸⁰ Specifičnost tereta dokazivanja zavisi od vrste nedostataka kod proizvoda.⁸¹ Kod nedostataka nastalih u postupku proizvodnje, teret dokazivanja sastoji se u utvrđivanju postojanja nedostatka u momentu kada je proizvod napustio *ruke* proizvođača.⁸² Ako, u toku nezgode, proizvod nije izgubljen ili uništen, nedostatak je prilično lako utvrditi na osnovu dokaza koji pokazuju da proizvod odstupa od predviđenog projekta proizvoda.⁸³ Nažalost, u mnogim slučajevima uništenje ili oštećenje proizvoda onemogućava takvo dokazivanje.⁸⁴ Međutim, iako neki sudovi odbijaju konstataciju da proizvod treba smatrati s nedostatkom ukoliko loše funkcioniše, većina jurisdikcija ne zahteva dokazivanje specifične prirode defekta ukoliko posredni dokazi omogućavaju zaključak da je

⁷⁷ Direktive 85/374/EEC, article 5.

⁷⁸ H. C. Taschner (1999), 30: Uvoz iz jedne u drugu članicu EU nije pokriven Direktivom 85/374/EEC. Takva obaveza je nepotrebna zbog Briselske konvencije o sudskoj nadležnosti i priznanju i izvršenju odluka u građanskim i trgovačkim stvarima iz 1968. godine. Konvencija omogućava direktno izvršenje presuda pod jurisdikcijom drugih zemalja članica EU. Zbog činjenice da ista mogućnost ne postoji prema drugim državama ne-članicama, uvoznici proizvoda u EU suočavaju se sa odgovornošću.

⁷⁹ Directive 85/374/EEC, article 3. (3).

⁸⁰ J. Zekoll, 127.

⁸¹ *Ibid.*

⁸² *Ibid.*

⁸³ McKenzie v. S.K. Hand Tool Corp., 650 N.E.2d 612 (111. 1995), navedeno prema: J. Zekoll, 127.

⁸⁴ D. G. Owen (2007), 985.

šteta izazvana usled nedostatka proizvoda.⁸⁵ Ovo oslanjanje na posredne dokaze snažno podseća na princip dokazivanja *res ipsa loquitur* razvijen od strane sudova da olakša položaj tužioca u slučajevima odgovornosti po osnovu krivice.⁸⁶ Treći Ristejment otvoreno podržava ovaj pristup svojim § 3 gde se kaže da: postojanje nedostatka može se ustanoviti bez postojanja specifičnih dokaza kada je incident koji dovodi do oštećenja tužioca: a) bio od vrste koja redovno nastaje kao posledica nedostatka proizvoda; i b) nije bio, u konkretnom slučaju, isključivo posledica drugih uzroka već nedostatka proizvoda koji je postojao u trenutku prodaje ili distribucije proizvoda.⁸⁷

Utvrđivanje nedostatka proizvoda u dizajnu nailazi na određene teškoće zbog činjenice da je, sa obzirom na velike varijacije između različitih jurisdikcija, nemoguće utvrditi jedinstven standard za dokazivanje postojanja nedostatka od strane tužioca.⁸⁸ Često, mada ne i u svim slučajevima, dokazivanje postojanja nedostatka u dizajnu zahteva upoređivanje između postojećeg i alternativnog dizajna proizvoda.⁸⁹ Prema pravilima Trećeg Ristejmenta, tužilac treba da dokaže da bi alternativni dizajn smanjio predvidljive opasnosti uz razumne troškove, te da propust alternativnog dizajna ima za posledicu da proizvod nije razumno bezbedan, kao i da je alternativni dizajn bio dostupan u vreme distribucije proizvoda.⁹⁰ Sa obzirom na činjenicu da je dokazni postupak, sa jedne strane dosta naporan, a sa druge strane veoma skup, jer npr. zahteva angažovanje veštaka i drugih kompetentnih lica, u sudskoj praksi SAD postoji tendencija smanjenja broja postupaka koji se vode zbog naknade štete nastale usled nekog nedostatka u dizajnu proizvoda.⁹¹

Neki autori kritikuju činjenicu da tužilac mora dokazati postojanje alternativnog dizajna kojim bi se povećala sigurnost proizvoda, zbog okolnosti da se time štite proizvođači čiji proizvodi nisu bezbedni, a za koje ne postoji alternativni dizajn, odnosno ne postoji mogućnost da se njihova

⁸⁵ Dietz v. Waller, 685 P.2d 744 (Ariz. 1984), navedeno prema: J. Zekoll, 127; D. G. Owen (2007), 985. Npr. ukoliko se nov aparat za kafu spontano zapali, dolazi do potpunog sagorevanja njegovih komponenti tokom požara, razumno je pretpostaviti, u nedostatku adekvatnih dokaza, da je požar izazvan zbog nekog nedostatka u proizvodnji električnih mehanizama aparata. Ovo važi, iako je, zbog prirode nesreće, direktan dokaz o neispravnosti samog proizvoda putem njegovog ispitivanja jednostavno nedostupan; J. A. Henderson, A. D. Twerski, 8.

⁸⁶ J. Zekoll, 127; D. G. Owen (2007), 985; J. A. Henderson, A. D. Twerski, 8.

⁸⁷ Restatement of the Law, Third, Torts: Products Liability, Chapter 1, topic 1(§ 3)

⁸⁸ J. Zekoll, 128.

⁸⁹ *Ibid.*

⁹⁰ Restatement of the Law, Third, Torts: Products Liability, Chapter 1, topic 1(§ 2), (b).

⁹¹ J. Zekoll, 128- 129.

sigurnost popravi.⁹² Naime, zahtevanje razumnog alternativnog dizajna od strane Trećeg Ristejntmenta očigledno je retrogradno,⁹³ i ima za posledicu okolnost da proizvođači nikada neće biti odgovorni, izuzev slučaja kada se njihov proizvod mogao napraviti i učiniti sigurnijim.⁹⁴ Odnosno, proizvođač će biti odgovoran samo ukoliko njegov proizvod ima izlečive opasnosti, a nikada za opasnosti koje se ne mogu smanjiti ili eliminisati.⁹⁵

Kada su u pitanju nedostaci u odgovarajućim uputstvima i upozorenjima tužilac treba da dokaže da adekvatna upozorenja i uputstva nisu obezbeđena.⁹⁶

6. Vrste štete

Iz objektivne odgovornosti, kao i odgovornosti po osnovu krivice, jasno proizilazi da je dozvoljena naknada štete koja nastaje kao posledica telesnih povreda ličnosti tužioca ili njegove imovine.⁹⁷ Kao posledica povređivanja telesnog integriteta ličnosti tužioca u obzir dolazi i naknada nematerijalne štete za bol i patnju.⁹⁸

U većini jurisdikcija SAD ne postoji deliktna odgovornost, bilo po osnovu objektivne odgovornosti ili odgovornosti za krivicu, za čist ekonomski gubitak - povrede tužiočevih ekonomskih očekivanja koje nisu rezultat stvarne štete na ličnosti ili imovini tužioca.⁹⁹ U većini jurisdikcija SAD šteta na samom proizvodu tretira se kao čist ekonomski gubitak, dok u nekim jurisdikcijama, pak, tretira se kao šteta koju treba nadoknaditi ako se javlja odjednom, a ne postepeno.¹⁰⁰ U suštini, šteta na samom defektivnom proizvodu je stvar ugovornih potraživanja između prodavca i kupca, čist ekonomski gubitak kao što je gubitak profita ili smanjenje vrednosti proizvoda.¹⁰¹

U početku, pod zajedničkim zakonom nije bilo nikakvih ograničenja visine naknade štete.¹⁰² Stvari su se promenile u poslednjih dvadesetak godina kada je većina jurisdikcija donela tzv. reformske zakone

⁹² E. Wertheimer, „Death by Definition: The Exclusion of Product Category Liability from the Third Restatement“ *Kansas Journal of Law & Public Policy*, Vol. 10, Issue 1 (2000), 122: Proizvođači cigareta i sličnih proizvoda ne bi trebalo da izbegnu odgovornost za svoje proizvode samo zato što njihov proizvod ne može da se popravi.

⁹³ E. Wertheimer, (2005), 932.

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ Restatement of the Law, Third, Torts: Products Liability, Chapter 1, topic 1 (§ 2), (c).

⁹⁷ J. Zekoll, 129.

⁹⁸ W. McKechnie, 64; J. Zekoll, 129.

⁹⁹ R. W. Wright, 1072.

¹⁰⁰ *Ibid.*

¹⁰¹ E. River S.S. Corp. v. Transamerica Delaval, Inc., 476 U.S. 858 (1986), navedeno prema: J. Zekoll, 129; W. McKechnie, 64.

¹⁰² J. Zekoll, 130.

kojim su uvođena određena ograničenja naknade štete, bilo pojedinačnih iznosa, ili celokupne štete za pojedine vrste potraživanja ili za sva deliktna potraživanja.¹⁰³ Neki od ovih zakona proglašeni su neustavnim od strane državnih sudova zbog činjenice da su kršili pravo porote na suđenje kao i pravo građana na jednaku zaštitu.¹⁰⁴ Veći broj država je povećao teret za tužioca i u drugim aspektima, kao što je uvođenje većeg dokaznog opterećenja i skraćivanje roka za zastarelost potraživanja naknade štete.¹⁰⁵

Odredbom člana 9. Direktive 85/374/EEC pod pojmom štete se podrazumeva šteta prouzrokovana smrću ili telesnim povredama, kao i šteta izazvana oštećenjem ili uništenjem bilo koje stvari iz imovine, izuzev same stvari s nedostatkom, a čiji iznos nije manji od 500 ECU-a (danas 500 €), pod uslovom da je uobičajena namena te stvari privatna upotreba ili potrošnja i pod uslovom da je oštećeni pretežno koristio tu stvar za svoje privatne potrebe ili potrošnju.

Odredba člana 9. Direktive 85/374/EEC ne utiče na nacionalne propise država članica koji se odnose na nematerijalnu štetu.¹⁰⁶ Shodno tome, prema odredbama Direktive 85/374/EEC odgovara se samo za materijalnu štetu, dok su za nematerijalnu štetu merodavna opšta pravila o odgovornosti za nematerijalnu štetu država članica EU.¹⁰⁷ Pošto se u odredbama Direktive 85/374/EEC govori samo o stvarnoj šteti, distinkcija se pravi i između stvarne štete i izmakle koristi. Stoga se izmakla korist ne može tražiti pozivajući se na pravila Direktive 85/374/EEC, već će se ovo pitanje rešavati prema nacionalnim propisima država članica EU.¹⁰⁸

Direktiva 85/374/EEC, takođe, pravi razliku između stvari u privatnoj upotrebi i stvari koje služe za profesionalnu upotrebu. Šteta izazvana na stvarima koje služe za obavljanje profesionalne delatnosti nije pokrivena odredbama Direktive 85/374/EEC, pa se za odgovornost zbog štete izazvane na stvarima koje se koriste pri profesionalnoj delatnosti primenjuju tradicionalna pravila o odgovornosti država članica EU.¹⁰⁹ Odredbama Direktive 85/374/EEC nije pokrivena ni šteta koja nastaje na samom defektnom proizvodu. Naknada ove štete može se zahtevati jedino prema pravilima o ugovornoj odgovornosti za štetu, a na bazi garantovanog kvaliteta prodate i predate stvari.

U skladu sa odredbama Direktive 85/374/EEC minimalna donja granica za koju se može tražiti naknada štete iznosi 500 €. U slučaju da je šteta veća od pomenutog iznosa, dosuđuje se samo onaj deo naknade koji

¹⁰³ *Ibid.*

¹⁰⁴ *Ibid.*

¹⁰⁵ *Ibid.*

¹⁰⁶ Directive 85/374/EEC, article 9. (2).

¹⁰⁷ Directive 85/374/EEC, article 13.

¹⁰⁸ *Ibid.*

¹⁰⁹ H. C. Taschner (1999), 31.

premašuje 500 €, tačnije iznos od 500 € se oduzima od ukupnog iznosa naknade.¹¹⁰ Oštećena lica, svakako, imaju pravo da za štete čiji iznos ne prelazi 500 € zahtevaju naknadu prema pravilima nacionalnih propisa država članica EU.¹¹¹ Ovako dizajniran režim objektivne odgovornosti je pogodan da bude primenjen samo na značajne štete, u cilju izbegavanja prekomernog broja sporova.¹¹²

7. Pravila odgovornosti za posebne grupe proizvoda

Propisi kojima je regulisana oblast lekova i medicinskih sredstava često se razlikuju od propisa kojima su regulisani ostali proizvodi.¹¹³ Ovo je posebno naglašeno kada se radi o nedostacima u adekvatnim uputstvima i upozorenjima. Naime, kada se govori o nedostacima u adekvatnim uputstvima i upozorenjima, većina sudova zalaže se za pravilo koje zahteva da proizvođač direktno upozori i uputi *učenog posrednika* (davaoca zdravstvenih usluga).¹¹⁴

Slična je situacija i kada se radi o nedostacima u dizajnu proizvoda. Većina jurisdikcija propisuje različita pravila odgovornosti za štetu od lekova i medicinskih sredstava s nedostatkom u dizajnu u odnosu na standardna pravila odgovornosti.¹¹⁵ Ovo je posebno istaknuto u onim jurisdikcijama u kojima je otežan položaj tužioca. Sudovi ovih jurisdikcija su usvojili pristup, koji je zagovarao Drugi Ristejment, a kojim se isključuje odgovornost za štetu od nužno nebezbednih proizvoda.¹¹⁶ Posebna pravila odgovornosti za štete od lekova i medicinskih sredstava s nedostatkom u dizajnu, pravdaju se činjenicom da bi standardna pravila odgovornosti ugušila inovacije u ovim važnim oblastima.¹¹⁷

Isti stav zauzet je i u Trećem Ristejmentu u kome se navodi da lek ili medicinsko sredstvo nisu razumno bezbedni zbog nedostataka u dizajnu ako su predvidivi rizici od štete, koje sa sobom nosi lek ili medicinsko sredstvo, dovoljno veliki u odnosu na predvidive terapijske koristi, tako da razuman zdravstveni radnik, znajući za rizike i terapijske koristi, ne bi propisao lek ili medicinsko sredstvo za bilo koju klasu pacijenata.¹¹⁸

¹¹⁰ H. C. Taschner (1999), 31; M. Stanivuković, „Zaštita potrošača u pravu Evropske unije-odgovornost proizvođača za štetu od proizvoda“, *Pravo Evropske Unije* (ur. Dobrosav M. Mitrović, Obrad Račić), 1996., 348.

¹¹¹ Direktive 85/374/EEC, article 13.

¹¹² D. Fairgrieve, „L'Exception française? The French law of product liability“, *Product Liability in Comparative Perspective* (ed. Duncan Fairgrieve), Cambridge, 2005., 95.

¹¹³ J. Zekoll, 132.

¹¹⁴ *Ibid.*

¹¹⁵ *Ibid.*, 133.

¹¹⁶ *Ibid.*

¹¹⁷ *Ibid.*

¹¹⁸ Restatement of the Law, Third, Torts: Products Liability, chapter 1, topic 1 (§ 6.) (c).

8. Zaključna razmatranja

Generalno posmatrano, koncepcija odgovornosti za štetu nastalu usled određenih nedostataka proizvoda u pravu EU bazira se na objektivnoj odgovornosti i pri tome se ne pravi nikakva razlika između različitih vrsta nedostataka kod proizvoda. U pravu SAD, Drugi Ristejment predviđao je, takođe, primenu objektivne odgovornosti bez obzira na vrstu nedostataka kod proizvoda. Međutim, Treći Ristejment razlikuje različite kategorije nedostataka kod proizvoda i primenjuje objektivnu odgovornost samo u slučaju proizvodnih nedostataka, a za nedostatke u dizajnu i u odgovarajućim uputstvima i upozorenjima predviđa odgovornost po osnovu krivice.

Kada su u pitanju nedostaci u dizajnu, postoje dva mehanizma za procenjivanje da li je određen proizvod defektan ili ne. Prvi se bazira na očekivanjima potrošača, a drugi predstavlja određeno balansiranje između rizika i korisnosti. Test baziran na očekivanjima potrošača dominira u pravu EU, dok je za pravo SAD karakterističan test rizik-korisnost.

Kada je u pitanju odgovornost za štetu nastalu usled nedostataka kod proizvoda, jedna od specifičnih razlika između sistema odgovornosti u EU i sistema odgovornosti u SAD ogleda se u širini potencijalno odgovornih lica. U pravu SAD, krug lica koja mogu biti pozvana na odgovornost je znatno širi od kruga odgovornih lica u pravu EU. Očigledan primer za to je tendencija u sudskoj praksi SAD gde se davaoci zdravstvenih usluga, u sve većem broju slučajeva, smatraju objektivno odgovornim licima za štetu koju pacijenti pretrpe od medicinskih sredstava sa nedostatkom. Povećanjem primene tehnoloških tvorevina u oblasti pružanja zdravstvenih usluga, dolazi sve više do transformacije prirode lekarske profesije, koja se nekad sastojala isključivu u pružanju zdravstvenih usluga, u profesiju koja podrazumeva promet velikog broja raznovrsnih medicinskih sredstava. Ovakva konstatacija proizilazi iz činjenica da su bolnice jedini kanal kroz koji pacijenti mogu dobiti određena, najčešće, implantabilna i protetička medicinska sredstva. Ako je pacijentu neophodan pejsmejker, ovaj implantant je suština transakcije i pacijent, a ne bolnica, krajni je korisnik ovog medicinskog sredstva. Suština nije samo u tome da su bolnice karika u lancu distribucije medicinskog sredstva, već u tome što su, najčešće, jedina moguća karika u lancu distribucije medicinskog sredstva. U ovakvim slučajevima, postoji tendencija u sudskoj praksi SAD da se bolnice učine objektivno odgovornim za štetu koju pacijenti pretrpe zbog nedostataka medicinskih sredstava.¹¹⁹ Bolnice nisu više dobrotvorne ustanove sa par lekara i

¹¹⁹ Vidi u: R. B. Adler, „Device Dilemma: Should Hospitals be Strictly Liable for Retailing Defective Surgical Devices?“, *Albany Law Journal of Science & Technology*, Vol. 5, Issue 1 (1994), 95 i dalje.

još manje pacijenata, one su danas moćni privredni subjekti koji stižu ogromnu dobit na medicinskim transakcijama koje podrazumevaju distribuciju medicinskih sredstava.

Samir Manic, Ph.D

Teaching assistant - State University of Novi Pazar

LIABILITY FOR PRODUCT DEFECTS IN THE USA LAW (RESTATEMENT (THIRD) OF TORTS, PRODUCTS LIABILITY)

Summary

In this paper, the author deals with the problems of liability for defective products. Some of these issues in the US law are shown in the context of their relation with the solutions from Directive 85/374/EEC - liability for defective products (EU). The author considers the problem of defining the notion of defective products, as well as the form of liability applied depending on the type of defect. Furthermore, he considers other issues: the circle of responsible and damaged persons, proving the existence of defect in the product, types of damage and liability for specific product groups.

Keywords: defects in product, defective product, damage, manufacturer's liability.